

จากท่อนจันทน์ ถึงดอกไม้จันทน์ และการปลงศพ

อ้อมใจ วงษ์มณฑา¹

ต้นจันทน์นอกจากจะเป็นต้นไม้ที่มีกลิ่นหอม มีคุณประโยชน์ทั้งด้านสมุนไพร เครื่องเทศแล้ว ไม้จันทน์ยังเกี่ยวข้องกับความตาย นำไปทำเป็น ดอกไม้จันทน์เวลาเผาศพและการสำเร็จโทษบรรดา เจ้านายในราชวงศ์ด้วย *ท่อนจันทน์* เพื่อรักษาศักดิ์ศรี อันทรงเกียรติของชาติตระกูลไว้อย่างเคร่งครัด มิให้ความเป็นเจ้านั้นเสื่อมเสียไป แม้ในวาระลม หายใจสุดท้าย

สาเหตุที่ต้องใช้ท่อนจันทน์ประหาร ยังไม่ พบหลักฐานแน่ชัด แต่ ส.พลายน้อย (2531 : 137-138) ได้อธิบายไว้ในหนังสือพฤษนิยาว่า “การที่ คนไทยเราไม่นิยมใช้วิธีประหารชีวิตเจ้านายด้วยการ ตัดศีรษะนั้นได้เคยอ่านพบในหนังสือเล่มหนึ่ง เขา กล่าวว่าจะเนื่องมาจากไม่ต้องการให้เลือดตกถึง พื้นดินนั่นเอง ดังนั้นจึงหาทางประหารด้วยการทุบ ด้วยท่อนจันทน์ เพื่อจะได้ไม่ต้องมีเลือดตกลงแผ่นดิน ให้เป็นอุปาทวแก่บ้านเมือง การทุบด้วยท่อนจันทน์ จึงเท่ากับเป็นการให้เกียรติอย่างหนึ่ง เพราะไม้ จันทน์เป็นไม้ที่ถือกันมาแต่โบราณว่าเป็นไม้มียาค่า หายาก ราคาแพง นี่เป็นเหตุประการแรก และอีก ประการหนึ่งนั้น การถูกประหารด้วยมิดเป็นการ ทำให้ศีรษะขาดออกจากตัว ซึ่งเป็นเรื่องถือกันมาก ตามประเพณีจีนเขาก็ถือกันว่า การถูกลงโทษตัด

ศีรษะนั้น ทำให้เสื่อมเกียรติยศยิ่งกว่าการลงโทษแบบ ใดๆ ทั้งสิ้น ฉะนั้นพวกขุนนางหรือเจ้านายของจีน จึงถือว่าการที่พระเจ้าแผ่นดินประทานผ้าแพรให้รัด คอตายนั้น เป็นเกียรติอย่างยิ่งทีเดียว”

สำหรับการสำเร็จโทษนั้นลักษณะของท่อน จันทน์คงต้องเป็นท่อนกลม ไม่มีเหลี่ยมมุม หรือคม ที่จะบาดผู้ถูกสำเร็จโทษให้เลือดออก ปัญหาอยู่ที่ ขนาดและรูปร่างว่าเป็นอย่างไร ลาดูแบร์ (2510 : 542) ไม่ได้อธิบายถึงลักษณะรูปร่างของท่อนจันทน์เพียง แต่บอกว่า “ไม้ชนิดนี้มีกลิ่นหอม และถือกันว่าเป็น ของสูง” เช่นเดียวกับวันวลิต (ปราชินทร์ เครือทอง, 2544 : 33-34) ที่บอกแต่เพียงว่าเป็นท่อนจันทน์ แต่ ปาลเลกัวซ์ (2510 : 154) บอกว่าเป็น “ไม้จันทน์ ขนาดใหญ่สองท่อน” เหตุที่เป็น 2 ท่อนก็อาจจะ เป็นไม้สำรอง ป้องกันความผิดพลาด เช่นเดียวกับการ ตัดคอนักโทษทั่วไปที่จำเป็นต้องมีดาบหนึ่ง ดาบสอง หรือไม้ก็ปาลเลกัวซ์นั้นเก็บมาจากบาทหลวงเดอะเบส (2510 : 51) ซึ่งเข้ามากรุงศรีอยุธยาตอนปลาย แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ ความว่า “...ใช้ท่อนไม้ จันทน์สองท่อนบีบอัดเสียให้สั้นพระชนม์ อย่าให้ พระโลหิตตกต้องถึงแผ่นดินได้...”

ดูเหมือนว่าท่อนจันทน์ที่ใช้ในการสำเร็จโทษ นั้นจะมีขนาดใหญ่ แต่จะใหญ่ขนาดไหนนั้นคงต้องดู

¹ นักวิชาการอุดมศึกษา สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิธีใช้งานประกอบ หากพิจารณาจากคำขยายคำว่า “ไม้จันทน์ขนาด “ใหญ่” ก็น่าจะสันนิษฐานได้ว่าขนาดต้องใหญ่กว่าปกติ เทียบกับปัจจุบันนี้คือน่าจะใหญ่กว่ากระบองตำรวจหรือไม้เบสบอล ยังมีการบ่งบอกลักษณะของท่อนจันทน์ที่แตกต่างออกไปจากนี้คือในพระราชพงศาวดารฉบับบริติชมิวเซียม (ปรัมมินทร์ เกรือทอง, 2544 : 27) ในตอนหนึ่งเรียกไม้จันทน์ที่ใช้สำเร็จโทษว่า “ไม้ค้อนท่อนจันทน์” ในที่นี้คงจะไม่ได้มีรูปร่างเหมือนค้อนดอกตะปู แต่คำ “ไม้ค้อน” นั้นพจนานุกรมอธิบายว่า ไม้ค้อนที่ใช้เป็นเครื่องตี เช่น ตะพุด เรียกว่า ไม้ค้อน คือปลายด้านหนึ่งจะใหญ่กว่าอีกด้านหนึ่ง “ไม้ค้อนท่อนจันทน์” ก็น่าจะมีลักษณะเหมือนสากตำข้าว หรือไม้เบสบอลนั่นเอง เมื่อเอาไปรวมกับ “ขนาดใหญ่” สากตำข้าว น่าจะใกล้เคียงกับกรณีนี้มากกว่า ส่วนลักษณะของไม้จันทน์ที่อธิบายแตกต่างจากที่อื่นอย่างสิ้นเชิง คือโคลงปราบดาภิเษก เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อันเป็นบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ รัชกาลที่ 3 (ปรัมมินทร์ เกรือทอง, 2544 : 37) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ได้ทรงบัญชาการปราบกบฏเจ้าฟ้ากรมขุนกระษัตราธิราช พระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ท้ายสุดได้ทรงสำเร็จโทษเจ้าฟ้ากรมขุนกระษัตราธิราชด้วยท่อนจันทน์ โคลงพระราชนิพนธ์นี้กล่าวถึงท่อนจันทน์แตกต่างจากที่อื่นคือ

ใครฤาไปคิดคุณ ขบถต่อ ท่านนา
 แม่นจะปลงชีพด้วย ดาพไม้จันทน์จริง

โคลงพระราชนิพนธ์นี้อาจจะเปรียบเปรย “ท่อนจันทน์” เป็น “ดาบ” เพื่อให้เกิดภาพเหมือนกับลักษณะการประหารนักโทษสามัญ ที่ใช้การตัดคอด้วยดาบก็เป็นได้

การสำเร็จโทษด้วยท่อนจันทน์มีมาตั้งแต่ต้นกรุงศรีอยุธยา แม้หลักฐานจะไม่แน่ชัดนัก แต่ก็เชื่อได้ว่า พระเจ้าทองล้าน กษัตริย์องค์ที่ 4 ของอยุธยา

พระราชโอรสของสมเด็จพระบรมราชาธิราช (ขุนหลวงพระงั่ว) เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่ถูกสำเร็จโทษด้วยท่อนจันทน์ โดยพระราชโองการของสมเด็จพระรามาธิบดี การสำเร็จโทษด้วยวิธีนี้ยังคงใช้สืบมาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จนเมื่อการเมืองในราชสำนักสงบเรียบร้อย จึงไม่มีการประหารประหารกันด้วยวิธีการนี้อีก

นอกจากนี้ ท่อนจันทน์ยังใช้เผาศพเจ้านายคนสามัญไม่มีสิทธิ์ใช้เพราะเป็นของต้องห้ามและราคาแพง มีหลักฐานการใช้ท่อนจันทน์เผาศพเจ้านายในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในตำราราชเสวก (ส.พลายน้อย, 2531 : 144) ครึ่งกรุงเก่า ดังนี้ “ถ้าจะถวายพระเพลิงพระบรมศพ ครั้นเปิดพระโกศออกแล้ว ให้มหาดเล็กถวายเครื่องพระชำระ มะพร้าวแก้ว สีพระทนต์ น้ำมัน มะกรูด ส้มป่อย สนมรับต่อข้างโนมาส่งให้มหาดเล็กถวาย และเครื่องชำระพระหัตถ์นั้นมหาดเล็กรับมาต่อเจ้าแก้วมาถวาย แล้วมหาดเล็กถวายนาคเพลิงเหล็กเพลิง แลเทียนฉลองพระหัตถ์ เทียนจุดเพลิงนั้นหมื่นท้าวทศเบิกมาส่ง ครั้นถวายเหล็กเพลิงแล้ว สนมได้ถวายไม้เชื้อเพลิงชุบน้ำ พิมเสนให้ทรงจุดเพลิงท่อนจันทน์แลธูปด้วย เทียนเพลิงนั้นส่งให้หมื่นท้าวทศโศกเลี้ยงเพลิงไปให้สมเด็จพระสังฆราชจุดดอกไม้เพลิงเพลาค่า”

ส่วนที่มาของ*ดอกไม้จันทน์* เป็นสัญลักษณ์ของความสูญเสีย ความเศร้า การจากไปโดยไม่มีวันกลับ ในสมัยก่อนพิธีศพไม่ว่าจะเป็นชนชั้นวรรณะสามัญหรือเจ้านายชั้นสูง ต่างก็นิยมใช้เครื่องหอมไม้หอม เข้ามาประกอบในการจัดการเกี่ยวกับศพ จุดประสงค์อาจคิดได้หลายอย่าง อาจจะใช้ดับกลิ่นหรือเพื่อบูชาศพด้วยเครื่องหอม ตามแบบชาวบ้านจะใช้ดอกไม้แห้ง เปลือกไม้ เช่น ชะลูด (บุดหอม) ไบชา หรืออื่นๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นนั้น ส่วนเจ้านายชั้นสูง จะใช้เครื่องหอม ประเภทไม้จันทน์ แก่นจันทน์ กายานมาใช้ในการพิธีสำหรับการเผาศพ

แต่เดิมญาติมิตรที่ไปร่วมเผาศพ มักจะถือไม้ติดมือไปคนละท่อนสองท่อน เพื่อนำไปสมทบเป็นเชื้อเพลิง บางแห่งที่ยังไม่มีเมรุก็ยังเผาแบบเดิมกันอยู่ การสร้างเมรุเผาศพ เป็นการแก้ปัญหาเรื่องการใช้พื้นที่จำนวนมากดินฟ้าอากาศไม่อำนวย เกิดฝนตกหนัก อันเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่ง ประการสำคัญลดภาพที่ไม่น่าดู แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป แต่กระนั้นก็ยังยึดประเพณีเดิม คือ ใช้ดอกไม้ประดิษฐ์ หรือดอกไม้จันทน์ แทนพื้น เครื่องหอมและไม้หอม ดังที่กล่าวมาแล้ว

เสฐียรโกเศศ (2504:112) อธิบายไว้ในหนังสือประเพณีเกี่ยวกับชีวิตการตายว่า “ท่านผู้ใหญ่เมตตาอธิบายให้ฟังว่า การเผาศพเป็นแน่ว่าต้องมีรูปเทียนดอกไม้กับพื้นรูปเทียนดอกไม้สำหรับขมาศพ พื้นสำหรับเผาอย่างเห็นปรากฏอยู่ใต้ที่เครื่องขมาศพของหลวง มีกระถางข้าวตอกดอกไม้ด้วยจนทุกวันนี้ ในหนังสือเรียนฉบับหมอบลัดเลดีพิมพ์ มีจดหมายบอกหน้าที่มหาดเล็กว่าต้องตั้งเครื่องขมาศพกับท่อนจันทน์ถวายในการพระราชทานเพลิงศพ เข้าใจว่าภายหลังคิดประดิษฐ์เอาไม้จันทน์ทำเป็นดอกไม้ เพื่อกระเบียดกระเสียดให้เปลืองเนื้อไม้จันทน์น้อย และไม่ต้องใช้ดอกไม้สดกับท่อนจันทน์ ไม่มีอะไรจะเผาก็เอารูปเทียนนั้นเองใส่ต่างพื้น...”

ปลงศพ หรือ สังสการศพ ที่ทำกันในภาคใต้ มีความแตกต่างกันไปตามลัทธิศาสนาหรือความเชื่อกลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ การปลงศพแบบพุทธ การปลงศพแบบพราหมณ์ และการปลงศพแบบมุสลิม

ในที่นี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงการปลงศพแบบพุทธ ชาวไทยพุทธภาคใต้มีคตินิยมการปลงศพ หรือ สังสการศพหลายวิธี มีความนิยมและเกณฑ์การเลือกทางปฏิบัติแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นและต่างก็มีการพัฒนาวิธีการมาเป็นลำดับ

นับแต่อดีตมาจนถึงประมาณ พ.ศ. 2475

ในชนบทที่ยังห่างไกลความเจริญพบว่ายังมีการ “ค้างศพ” คือเพียงแต่เอาศพบรรจุโลงไม้หรือเพียงแต่ห่อรวบด้วยผ้าแล้วใช้ฟากที่ขัดกรองด้วยฟากไม้ไผ่ที่มีเกินกว่า 7 ซี่ ซึ่งเรียกว่า “นาด” หรือมี 7 ซี่ เรียกว่า “ฟากเรือก” ห่อทับ แล้วนำไปพาดค้ำไว้กับกิ่งไม้ต้นใหญ่ๆ ในป่าช้า ปลอ่ยทิ้งไว้ให้เนาเปื่อยหมดไปเอง ที่ต้องค้ำไว้กับกิ่งไม้ก็เพียงป้องกันไม่ให้สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์สี่เท้ากัดกินซากศพอันถือว่าเป็นอัมงคล

ป่าช้าที่จะใช้เป็นที่ค้างศพต้องเป็นป่าช้าที่อยู่ห่างจากเขตวัด ห่างบ้านเรือนผู้คนและห่างทางสัญจร มักรกทึบเต็มไปด้วยสมุทุมและสัตว์ป่านานาชนิด เป็นที่เงียบ เปลี่ยว และวังเวง เรียกป่าช้าลักษณะนี้เป็นภาษาถิ่นว่า “เปรว” จะใช้เป็นที่ค้างศพโดยเฉพาะ (ไม่นิยมใช้เป็นที่เผาศพ แต่ภายหลัง “เปรว” หมายถึง ป่าช้าทั่วไป)

กรณีเป็นศพของเด็กเล็ก หรือศพของผู้ที่ตายโหง เช่น ตายด้วยโรคระบาด โจรที่ถูกตำรวจไล่ยิงตาย ถูกฆาตกรรม หลงตายทั้งกลม ผูกคอตาย ถูกประหารชีวิต เหล่านี้แม้กาลล่วงมาถึงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หลายท้องถิ่นยังนิยมปลงศพโดยวิธีฝังศพ จะไม่เผาและไม่ค้างศพ และไม่นิยมนิมนต์พระมาสวดศพ จึงเกิดคำแข่งด่าคนที่ประพฤติชั่วว่า “ขอให้ตายอย่าได้พบพระพบสงฆ์” อันหมายถึงให้ตายโหงและให้ร้าง (ศพ) ถูกดินกลบ คือถูกฝัง นั่นเอง แม้คตินิยมการสังสการด้วยวิธีการเผ่าจะมีมานาน แต่ก็นิยมกันมากเฉพาะบางท้องถิ่นและในบางท้องถิ่นจะเลือกกระทำแก่บุคคลบางประเภทเท่านั้น เช่น พระสงฆ์ ผู้มีชาติตระกูลดี หรือผู้ที่เป็นปู้ชนียบุคคล ซึ่งมักมุ่งที่จะนำเอาอัฐิไปเก็บไว้เป็นสิ่งสักการะหรือเอาเป็นพุทธรูปบูชา โดยบางรายบรรจุไว้ในโกศ บางรายบรรจุในบัว บางรายบรรจุไว้ในขวดโหล กระปุก แล้วนำไปวางไว้ตามฐานพระประธานในอุโบสถก็มี วางไว้ตามฐานstup

หรือฐานเจตีย์ หรือฝังไว้ตามโคนไม้ใหญ่ เป็นต้น

ด้วยเหตุที่การสังสการศพด้วยวิธีเผามีเจตนาจะเก็บอัฐิไว้ จึงนิยมเผาในที่ราบเตียนและโล่งแจ้ง อาจเป็นที่ในเขตวัด หรือป่าช้าที่ติดกับเขตวัดและไม่รกชัฏ หรืออาจเผาในบริเวณบ้านก็มี ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับฐานะ ตำแหน่ง บุญบารมี และบริวารของผู้ตาย เพื่อจะได้เก็บอัฐิได้สะดวกประการหนึ่ง นอกจากนั้นยังเป็นเพราะคติความเชื่อที่ว่า ผู้ตายคนใดจะไปเกิดใหม่เป็นอะไรจะรู้ได้ด้วยการไปสังเตรอยขึ้นเ้าในที่เผาศพตอนเช้าตรู่ของวันรุ่งขึ้น เพราะจะมีรอยเท้าของผู้ตายปรากฏเป็นนิมิตไว้ตามชาติวิบาก เช่น ถ้าไปเกิดเป็นคนก็จะมีรอยเท้าคนบนขี้เ้านั้น ถ้าไปเกิดเป็นสุนัขก็จะมีรอยเท้าสุนัข เหล่านี้เป็นต้น การเลือกเผาในที่โล่งเตียน จึงสามารถสังเกตได้ง่ายและชัดเจน

หนึ่งในสมัยที่ยังไม่นิยมใช้เชิงตะกอน การกำหนดสถานที่เผาศพและการจัดแต่งที่วางโลงเพื่อเผาศพจะกระทำแตกต่างกันไปตามฐานะของผู้ตาย เช่นถ้าเป็นเจ้าอาวาสอาวาสและภิกษุหรือเป็นปุชณียบุคคลของคนหมู่มาก อาจทำเป็นเมรุตกแต่งอย่างวิจิตรบรรจง และทำในบริเวณวัด หรือที่สาธารณสถาน ถ้าเป็นศพผู้มีชาติตระกูลดี แต่ยังไม่บังควรกระทำถึงขั้นปลุกสร้างเป็นเมรุ ก็อาจจะกระทำเป็น “สามล้าง” หรือ “ร่วมไฟ” แทนเมรุ ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติกว่าการเผาอย่างธรรมดา ถ้าเป็นศพคนสามัญที่ตายอย่างสามัญ ก็เพียงแต่ปักเสาเป็นเขตขึ้น 4 เสา กว้างยาวกว่าขนาดโลงศพเล็กน้อย แล้วนำฟืนมากองอย่างเป็นระเบียบรองโลงศพก็เป็นการเพียงพอ การที่จะเลือกเผาลักษณะใดถือคิดว่ทำให้สมแก่ฐานะเป็นสำคัญ ไม่ใช่ทำอย่างขอไปทีหรือทำเกินฐานะอันอาจเป็นเหตุให้วิญญานของผู้ตายพลอยเศร้าหมองด้วยการกระทำนั้น

ชาวไทยพุทธภาคใต้ถือกันว่าการได้ร่วมสังสการศพย่อมได้บุญกุศลแรง เพราะชาวใต้

นอกจากจะห้วงบุตร ห้วงภรรยา และห้วงทรัพย์สิ้นแล้วยังห้วงผีห้วงไข้ด้วย คำว่า “ห้วงผี” คือวิตกกังวลว่เมื่อตายแล้วจะมีใครบ้างมาช่วยจัดการปลงศพให้เป็นที่เรียบร้อย ไม่ถูกทิ้งศพให้เป็นที่อุจาดตา จึงมักฝากผีฝากไข้แก่บุตรหลานที่วางใจได้ บางรายถึงกับเตรียมเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้สำหรับจัดทำศพของตนเองโดยเฉพาะ เรียกเงินที่เตรียมไว้เพื่อการนี้ว่า “เบียงโดก” (เสบียงกระดุก) ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าการได้ช่วยปลงศพให้เรียบร้อย เท่ากับช่วยให้วิญญานของผู้ตายสงบสุขหมดความกังวลจึงเป็นกุศล ถ้าญาติมิตร บุตรหลานคนใดถูกตัดญาติขาดมิตรถึงกับห้ามคู่ผิคู่ใจกันก็เท่ากับเป็นการลงโทษอย่างรุนแรงซึ่งเท่ากับตัดสิทธิ์ในเรื่องมรดกด้วยโดยปริยาย และด้วยเหตุนี้เมื่อถึงวาระสุดท้าย ก่อนเผาศพบรรดาญาติมิตรสนิทมักเปิดโลงศพดูหน้าผู้ตายกันเป็นครั้งสุดท้ายก่อนเผา แม้แต่ผู้ที่เคยเป็นศัตรูกันมาก่อนก็มักจะถือโอกาสร่วมปลงศพและอภิเสกกรรมกันในวันนั้น ถ้าใครทำได้เช่นนี้ถือกันว่ามีน้ำใจเป็นนักเลงเต็มตัว การรับภาระปลงศพให้แก่ผู้ไร้ญาติขาดมิตรหรือคนพลัดถิ่นถือว่าได้กุศลอย่างยิ่ง

จากคติที่ว่ามีส่วนร่วมในการปลงศพนั้นเป็นเหตุให้เกิดประเพณีนิยมที่แต่ละคนซึ่งจะไปร่วมพิธีเผาศพ ต่างจัดหาไม้ฟืนไปคนละท่อนและต้องมีส่วนร่วมโดยตรงในการจุดไฟเผา คือทุกคนต้องจุดไฟจริงซึ่งโดยมากเจ้าภาพจะจัดเตรียมท่อนได้แจกให้เพื่อนำไปจุดจากต้นเพลิงที่ประธานในพิธีจุดไว้ แล้วนำไปจ่อในกองฟืนด้วยตนเอง ห้ามจุดไฟต่อจากบุคคลอื่นเป็นอันขาดด้วยเชื่อว่าถ้ากระทำเช่นนั้นจะเป็นเหตุให้คนในละแวกบ้านนั้นล้มตายขึ้นอีกในเร็ววันหรือถือปฏิบัติว่า “ไฟ” หมายถึง รากะ โทสะ โมหะเป็นไฟที่ไม่พึงไปต่อจากใครมาสู่ตน และเมื่อไฟติดลูกกลมจะใช้ผ้าที่ปิดฝาโลงซัดข้ามยอดเปลวไฟกลับไปกลับมาระหว่าง 3 ครั้ง หรือบางท่านอธิบายว่าทั้งนี้เป็นนัยบอกให้รู้ว่าไฟทั้ง 3 กอง คือ รากะ โทสะ โมหะ

นั้นอาจหลีกเลี่ยงไม่ได้

คติการปลงศพของชาวไทยพุทธในภาคใต้ ได้พัฒนามาตามลำดับ ปัจจุบันเลิกการค้างศพโดยสิ้นเชิง และนิยมที่จะเผาศพในระยะใกล้ๆ วันตายตามวันที่ไม่เป็นอัมงคล ถือเอาวันขึ้นแรมเป็นสำคัญคือข้างขึ้นห้ามเผาวันเลขคี่ ข้างแรมห้ามเผาวันเลขคู่ เช่น วันขึ้น 1 ค่ำ 3 ค่ำ 11 ค่ำ หรือแรม 2 ค่ำ 4 ค่ำ 6 ค่ำเหล่านี้จะเผาศพไม่ได้ ถือว่าเป็นวันผีหามคน แต่ถ้าเป็นขึ้น 2 ค่ำ 4 ค่ำ 10 ค่ำ แรม 1 ค่ำ 3 ค่ำ 5 ค่ำ เป็นต้น เหล่านี้เผาได้ เรียกว่าวันคนหามผี แม้จะตรงกับวันพระหรือวันอาทิตย์ วันศุกร์หรือวันไหนๆ ก็ไม่ห้าม (ต่างกับภาคกลางที่ห้ามเผาศพในวันศุกร์) ไม่นิยมเก็บศพไว้ค้างเดือนค่างปี เว้นแต่บางรายที่ฐานะดีอาจเก็บศพไว้นาน เรียกว่า “เอาศพเข้าโค้ง”

การเผาศพโดยจัดทำเป็น “สามสร้าง” หรือ “สามสร้าง” คือเสาทั้ง 3 เสา แทนการสร้างภพและชาติ ส่วนที่ 4 เป็นเสาพิเศษที่ให้หลุดพ้นจากการสร้างกล่าวคือ เสาที่ 1 หมายถึงกิเลสตัณหา อุปาทาน เสาที่ 2 ได้แก่ กรรม (การกระทำ) เสาที่ 3 ได้แก่ วิบาก (ผลของกรรม) ส่วนเสาที่ 4 หมายถึงเอานิพพาน คือผู้ที่หมดกิเลสตัณหา ลอยบุญ ลอยบาปได้แล้วเป็นอัมพภาคกรรม เป็นการสิ้นภพสิ้นชาติไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป ส่วนศพของเด็กทารกที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือเขตสุขาภิบาลยังนิยมฝังมากกว่าเผา การบริจาควินาศให้แก่วินาศบาล

เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยแม้จะยังขัดกับความเชื่อของคนบางกลุ่ม แต่ถ้าจำเป็นอย่างยิ่ง ก็ไม่ถึงกับมีผู้ขัดขวาง และเป็นที่น่าสังเกตว่าความนิยมทำพิธีกรรมมอญอวัยวะบางส่วน เช่น ดวงตา หัวใจ ให้แก่วินาศบาลมีผู้กระทำมากขึ้น แม้แต่การทำพิธีกรรมมอญศพทั้งร่างให้เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยของนิติแพทย ฆราวาสหลายท่านต้องใช้รูปถ่ายของผู้ตายประกอบพิธีปลงศพก็เริ่มมีบ้างแล้ว แต่ในขณะเดียวกันในชนบทบางแห่งบางรายยังไม่ยินยอมให้แพทย์ผ่าศพของคนของตนเคารพรักเป็นพิเศษเพื่อชันสูตร

เห็นได้ว่าการสำเร็จโทษเจ้านายด้วยท่อนจันทน์ หรือการปลงศพโดยใช้ไม้จันทน์สำหรับเจ้านายชั้นสูง รวมทั้งการใช้ดอกไม้จันทน์สำหรับการเผาศพในปัจจุบันยังคงแฝงถึง “เกียรติยศแห่งความตาย” แม้จะถือกันว่าการตายเป็นเรื่องอัมงคล เป็นเสียดจัญไรต้องทำอย่างไรอย่างหนึ่งเพื่อป้องกันมิให้มีผีร้ายกลับมาอาละวาดหลอกหลอนหรือก่อเหตุร้ายขึ้นได้ ตั้งแต่พิธีตองการอาบน้ำศพ การป้องกันมิให้ศพเน่าเร็วและการตกแต่งศพ การผูกศพ การตราสัง การทำโลงศพ การตั้งศพ-สวดศพ การประโคมงานศพ วันเผาศพ การนำศพไปเผาที่เผาศพ การขอขมาเจ้าป่าเจ้าเขา การกราบไหว้ขอขมาศพ การเผาศพและการดับธาตุ โดยเฉพาะการเผาศพยังคงเกี่ยวข้องกับไม้หอมที่มีชื่อว่า “ต้นจันทน์” ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- เดอะ ลา ลูแบร์. 2510. ราชอาณาจักรสยาม. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองรัตน์.
- บาทหลวง เดอะ แบล. 2510. สยามประเทศ. กรุงเทพฯ : ก้าวหน้า.
- ปรามินทร์ เครือทอง. “สำเร็จโทษด้วยท่อนจันทน์.” วารสารศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 22 ฉบับที่ 6 เมษายน 2544
หน้า 27, 33-34, 37.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. 2542. สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1.
กรุงเทพฯ : สยามเพรส แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- ส.พลายน้อย. 2531. พฤษนิยาย. กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา. 2529. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 5. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ การพิมพ์.
หน้า 2032-2035.
- เสฐียรโกเศศ. 2504. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตการตาย. กรุงเทพฯ : ไทยสัมพันธ์.
- สังฆราช ปัลเลกัวซ์. 2510. เล่าเรื่องกรุงสยาม. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองรัตน์.

